

5.9.2018

EOAK/7158/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TAPAAJIEN KENKIEN RIISUTTAMINEN JA SUKKASILLAAN TAPAAMISEEN MENEMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Mikkelin vankilan toimintaa valvottuun tapaamiseen tulevien tapaajien tarkastamisessa. Kantelun mukaan vankilan käytäntönä on, että tapaajan on tapaamiseen tullessaan jätettävä kengät metallinpaljastimen luokse ja käveltävä sukkasillaan tapaamistilaan. Kantelijan mukaan menettelylle ei löydy perusteltua syytä ja pitää menettelytapaa tapaajien kannalta nöyryyttävänä. Kantelun mukaan Mikkelin vankila on ainoa vankila, jossa menettelyä kyseisellä tavalla.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin selvitys ja lausunto:

- Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto 5.4.2018
- Mikkelin vankilan apulaisjohtajan selvitys 10.1.2018 ja vartijan selvitys 2.1.2018

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Muiden kuin vankien tarkastamisesta vankilaan pääsyn yhteydessä säädetään vankeuslain 17 luvun 1 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan vankilaan ei saa päästää ketään ilman asianmukaista lupaa tai syytä. Pykälän 2 momentin mukaan vankilaan pääsyn edellytykseksi voidaan asettaa päällysvaatteiden ja mukana tuotujen tavaroiden jättäminen vankilassa säilytettäväksi vankilan määräämällä tavalla. Myös henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa vankilaan pääsyn ja vankilan alueella liikkumisen ehdoksi. Alueella liikkuvalla voidaan asettaa muitakin järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia ehtoja. Pykälän 3 momentin mukaan pääsy vankilaan voidaan evätä tai oleskelu vankilan alueella kieltää siltä, joka ei noudata hänelle 2 momentin nojalla annettua määräystä tai asetettua ehtoa taikka joka kieltäytyy 2 §:ssä tarkoitusta turvatarkastuksesta. Vankilaan ei saa myöskään päästää ketään, joka päihtymyksen, uhkaavan käytöksen tai muun vastaavan syyn vuoksi saattaa vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta. Tapaajan pääsyn epäämiseen sovelletaan lisäksi, mitä 13 luvun 9 §:ssä säädetään.

Turvatarkastuksesta vankilan alueella säädetään vankeuslain 17 luvun 2 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan henkilö voidaan tarkastaa vankilassa ja sen alueella turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (*turvatarkastus*). Pykälän 2 momentin mukaan turvatarkastuksessa voidaan metallinilmainta, muuta teknistä laitetta tai koulutettua koiraa käyttäen, vaatteita tunnustelemalla taikka muulla vastaavalla tavalla tarkastaa vankilaan saapuva taikka vankilassa tai sen alueella oleva henkilö, hänen mukanaan olevat tavarat ja hänen käyttämänsä, vankilan alueella oleva kulkuneuvo sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole mukanaan esinettä tai ainetta: 1) jolla voidaan aiheuttaa vaaraa henkilön turvallisuudelle tai vankilan järjestykselle; 2) joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen; tai 3) jonka hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Pykälän 3 momentin

mukaan edellä 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa henkilö voidaan velvoittaa luovuttamaan mukanaan tuomansa omaisuus tarkastettavaksi, jollei tarkastusta voida suorittaa 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Esineiden ja aineiden pois ottamisesta säädetään vankeuslain 17 luvun 4 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan turvatarkastusta tai henkilöntarkastusta suorittavalla ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tai muuten löydetty 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu esine tai aine. Pykälän 2 momentin mukaan pois otetut esineet ja aineet on luovutettava poliisille tai, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava tarkastetulle henkilölle hänen poistuessaan vankilasta.

Tarkastusten menettelytavasta ja kirjaamisesta säädetään vankeuslain 17 luvun 7 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan turvatarkastus ja henkilöntarkastus tulee suorittaa hienotunteisesti. Tarkastuksesta ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa omaisuudelle. Pykälän 2 momentin mukaan tarkastuksen peruste on ilmoitettava tarkastettavalle. Henkilöntarkastuksessa on oltava läsnä todistaja. Jos henkilöntarkastus edellyttää vaatteiden riisumista, se on suoritettava erillisessä tilassa ja henkilöntarkastuksen suorittajan ja todistajan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Pykälän 3 momentin mukaan henkilöntarkastuksesta pidetään pöytäkirjaa.

Päätösvallosta säädetään vankeuslain 17 luvun 8 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan turvatarkastuksesta ja vankilaan pääsyn epäämisestä päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, vankien ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Pykälän 2 momentin mukaan tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Tutkintavankien osalta asiasta säädetty vankeusvankeja vastaavasti tutkintavankeuslain 12 luvun 1, 2, 4, 7 ja 8 §:ssä.

3.2 Saatu selvitys

Mikkelin vankilan apulaisjohtajan selvityksen mukaan vankilassa on ollut tapana tehdä vankeuslakiin perustuva turvatarkastus metallinilmaisimilla ulkopuolisille vierailijoille. Selvityksessä viitataan vartijan selvitykseen, jonka mukaan kengät sisältävät usein metallia, jolloin kengät pitäisi tutkia. Tämä hidastava toimenpide on voitu jättää pois sopimalla vierailijoiden kanssa, että he jättävät ulkokenkensä vankilan lukittaviin kaappeihin ja vierailija saa kaapin avaimen haltuunsa vierailun ajaksi. Kenkiensä tilalle vierailija saa kertakäyttösuojukset.

Vartijan selvityksen mukaan tapaajien kengät riisutetaan yleisen siisteyden ylläpitämiseksi sekä metallinilmaisimienportilla tehtävän tarkastuksen helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi, koska suuri osa kengistä sisältää metallia. Tapaajille annetaan muoviset suojat, jotka voi pukea sukien ylle.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnon mukaan vankilaan pääsyn edellytykseksi ei voida asettaa ulkokenkien jättämistä säilytettäväksi lukittavaan kaappiin vierailun ajaksi, koska vankeuslain 17 luvun 1 §:n mukaan vankila voi määrätä säilytettäväksi jättämisestä ainoastaan päällysvaatteiden ja mukana tuotujen tavaroiden osalta. Yleisen siisteyden ylläpitäminen taikka tapaajien tarkastamisen helpottaminen taikka nopeuttaminen eivät voi olla perusteena ulkokenkien riisuttamiselle vierailun ajaksi. Lausunnon mukaan Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen muista suljetuista vankiloista saadun tiedon mukaan niissä valvottuun tapaamiseen tulevia tapaajia ei velvoiteta riisumaan kenkiään

metallinpaljastimen viereen ja saapumaan tapaamiseen sukkaisillaan. Aluekeskus katsoi, että Mikkelin vankilan tulee luopua menettelystään.

Aluekeskuksen lausunnon mukaan Mikkelin vankilan johtajalta 5.4.2018 saadun tiedon mukaan vankila on 24.3.2018 alkaen luopunut kantelussa kuvatusista menettelyistä. Tapaaja saa ulkokenkensä välittömästi käyttöönsä, mikäli niiden ei tarkastuksessa ole todettu sisältävän vankilassa kiellettyjä aineita taikka esineitä.

3.3 Kannanotto

Tapaajalle voidaan asettaa vankilaan pääsyn edellytykseksi, että hän jättää päällysvaatteet ja mukanaan tuomat tavaransa vankilassa säilytettäväksi ennen tapaamistilaan menemistä. Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus katsoi, ettei vankilaan pääsyn edellytykseksi voida asettaa ulkokenkien jättämistä säilytettäväksi lukittavaan kaappiin vierailun ajaksi, koska vankeuslain 17 luvun 1 §:n mukaan vankilan voi määrätä säilytettäväksi jättämisestä ainoastaan päällysvaatteiden ja mukana tuotujen tavaroiden osalta. Yleisen siisteyden ylläpitäminen taikka tapaajien tarkastamisen helpottaminen taikka nopeuttaminen eivät voi olla perusteena ulkokenkien riisuttamiselle vierailun ajaksi. Yhdyn asiassa aluekeskuksen näkemys ja katson, ettei vankila voi asettaa tapaajille vankilaan pääsyn ehdoksi ulkokenkien riisumista ja sukkasillaan tapaamiseen menemistä.

Yhdyn myös kantelijan näkemykseen siitä, että tapaajat ovat voineet kokea nöyryyttävänä sukkasillaan tapaamiseen menemisen.

Apulaisjohtajan selvityksen mukaan asiasta olisi sovittu tapaajien kanssa. Selvityksessä hän ei kuitenkaan tarkemmin kerro, mitä hän sillä tarkoittaa ja miten asiasta on tapaajien kanssa sovittu. Vankeuslaissa on selvät säännökset vankilan toimivallasta asettaa tapaajalle ehtoja vaatteiden säilytettäväksi jättämisestä. Käsitykseni mukaan vankilalla ei ole toimivaltaa sopia tämän tyyppisestä asiasta tapaajien kanssa vankeuslaissa säädettyä laajemmin.

Aluekeskuksen selvityksen mukaan Mikkelin vankila on muuttanut toimintatapaansa asiassa. Tämän johdosta en katso asian antavan minulle aihetta muuhun kuin että kiinnitän Mikkelin vankilan huomiota edellä todettuun.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä ulkokenkien riisuttamisessa tapaamisen ajaksi Mikkelin vankilan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Mikkelin vankilan johtajalle.